

| دوشنبه ۲۱ فروردین ۱۳۹۶ |

| ۱۲ رجب ۱۴۳۸ | ۱۰ آوریل ۲۰۱۷ |

| سال سی‌ام | شماره ۸۳۷۱

پادداشت اختصاصی

دکتر عبدالحسین خسرویناه

نگاهی به گستره دین در عرصه اقتصاد از منظر سنت علوی

عدالت اقتصادی، رکن مهم حکومت علوی

اقتصاد در لغت به معنای میانه‌روی و پرهیز از افراط و تفریط در هر فعالیتی است و در اصطلاح از تعاریف گوناگونی برخوردار است. ارسطو، علم اقتصاد را علم تدبیر منزل و یکی از انواع حکمت عملی معرفی کرده و آدام اسمیت، علم بررسی ماهیت و علل ثروت ملل را پذیرفته است. برخی، اقتصاد را علم بررسی روش‌های تخصیص منابع و عوامل محدود (زمین، کار، سرمایه) جهت تولید منابع و محصولات به منظور ارضای نیازمندی‌ها و ترتیب توزیع و مصرف آن‌ها دانسته‌اند.
حق مطلب آن است که مباحث اقتصاد به دو بخش علم اقتصاد یا اقتصاد توصیفی و مکتب اقتصاد یا اقتصاد توصیه‌ای تقسیم می‌شوند. گستره دین در عرصه اقتصاد از منظر سنت علوی، به‌طور عمده به مکتب اقتصاد و باید و نبایدهای اقتصادی و مسائل حقوقی و ارزشی اقتصاد، مانند تقسیم ثروت‌های عمومی، محدودیت‌های مالکیت خصوصی، حدود اقتدار دولت در زندگی اقتصادی، سیاست‌ها و اهداف اقتصادی اختصاص دارد و در موارد اندکی به بیان روابط اقتصادی بین پدیده‌ها اشاره شده است؛ زیرا روابط همواره در حال دگرگونی و تغییر است و باید در هر جامعه و عصری به کشف اختصاص آن اقدام کرد. و اینک به برخی از بخش‌های اقتصاد توصیه‌ای در سنت علوی اشاره می‌کنیم.

۱. سیاست‌ها و اهداف ایجابی اقتصادی در سنت علوی

الف. توجه به آبادانی و عمران و بالندگی کسب و تجارت:
حضرت علی(علیه السلام) در این باره به مالک می‌فرماید: «باید تلاش تو در آبادانی زمین بیشتر از جمع‌آوری خراج باشد که خراج جز با آبادانی فراهم نمی‌گردد و آن کس که بخواهد، خراج را بدون آبادانی مزارع به دست آورد، شهرها را خراب و بندگان خدا را نابود و حکومتش جز اندک مدتی دوام نیاورد».

ب. عدالت وزری:
عدالت یکی از اصول و ارکان مهم نظام‌های حکومتی است که بدون شک بقای آن‌ها بدان بستگی دارد. امام علی(علیه السلام) نیز از اهمیت این عنصر هشدار می‌دهد و عدالت و مهربانی با رعیت و مردم را مایه خشنودی و اطمینان آن‌ها نسبت به حکومت معرفی می‌کند. ج. حق‌گرای:
«حق را مال هر کس که باشد، نزدیک یا دور، پیرانز و در این کار شکیبا باش و این شکیبایی را به حساب خدا بگذار؛ گرچه اجرای حق، مشکلاتی برای نزدیکانت فراهم آورد؛ تحمل سنگینی آن را به یاد قیامت بر خود هموار ساز».

د. امنیت اقتصادی:
عامل مهم رونق و شکوفایی اقتصادی، شیوه برخورد دولت با تجار و تولید کنندگان و کارگران و برنامه‌ریزی در جهت امنیت اقتصادی است. امیرمؤمنان(علیه السلام) برای ایجاد امنیت اقتصادی، توصیه‌های ذیل را ارائه می‌کند: «هرگز کسی را از نیازمندی او باز ندارید و از خواسته‌های مشروعش محروم نسازید و برای گرفتن مالیات از مردم، لباس‌های تابستانی یا زمستانی و مرکب‌سواری و برده کاری او را نفروشید و برای گرفتن درهمی، کسی را با تازبانه نزنید و دست اندازی به مال کسی (نمازگزار باشد یا غیر مسلمانی که در پناه اسلام است) نکنید؛ جز اسب یا اسلحه‌ای که برای تجاوب به مسلمان‌ها به کار گرفته می‌شود»، «با ترس از خدایی که یکتاست و همتایی ندارد حرکت کن. در سر راه هیچ مسلمانی را نترسان یا با زور از زمین او نگذر و افزون‌تر از حقوق الهی از او بگیر. هر گاه به آبادی رسیدی، در کنار آب فرودای و وارد خانه کسی مشو. سپس با آرامش و وقار به سوی آنان حرکت کن تا در میانشان قرارگیری. به آن‌ها سلام کن و در سلام و تعارف و مهربانی کوتاهی نکن».

هـ. ضرورت برنامه‌ریزی:
«مؤمن باید شبانه روز خود را به سه بخش تقسیم کند. زمانی برای نیایش و عبادت پروردگار و زمانی برای تأمین هزینه زندگی و زمانی برای واداشتن نفس به لذت‌هایی که حلال و زیباست. خردمند را شاید جز آنکه در پی سه چیز حرکت کند، کسب حلال برای تأمین زندگی یا گام نهادن در راه آخرت یا به دست آوردن لذت‌های حلال».

۲. سیاست‌ها و اهداف سلبی اقتصادی در سنت علوی

الف. گرفتن مالیات سنگین از مردم:
امام در این باره می‌فرماید: «اگر مردم شکایت کردند از سنگینی مالیات یا آفت‌زدگی یا خشک شدن آب چشمه‌ها یا کمی باران یا خراب شدن زمین در سیلاب‌ها یا خشکسالی، در گرفتن مالیات به میزانی تخفیف ده تا امورشان سامان گیرد و هر گز تخفیف دادن در خراج، تو را نگران نسازد».

ب. رانت‌خواری:
«همانا زمامداران را خواص و نزدیکانی است که خودخواه و چپاولگرند و در معاملات انصاف ندارند، ریشه ستماکاری‌شان را با بریدن اسباب آن بخشکان و به هیچ‌کدام از اطرافیان و خویشاوندانت زمین را واگذار مکن و به‌گونه‌ای با آنان رفتار کن که قراردادی به سودشان منعقد نگردد که به مردم زیان رسانند؛ مانند آبیاری مزارع یا زراعت مشترک که هزینه‌های آن را بر دیگران تحمیل کنند؛ در آن صورت سودش برای آنان و عیب و ننکش در دنیا و آخرت برای تو است».

۳. ارزش‌های اقتصادی

الف. رعایت حقوق محرومان:
«اسپس خدا را، خدا را، در خصوص طبقات پایین و محروم جامعه که هیچ چاره‌ای ندارد، از زمینگیران، نیازمندان، گرفتاران، درمندان، همانا در این طبقه محروم گروهی انصاف‌ندارد، نموده و گروهی به گدایی دست یاز بر می‌دارند؛ پس برای خدا پاسدار حقی باش که خداوند برای این طبقه معین فرموده است. بخشی از بیت‌المال و بخشی از غله‌های زمین‌های غنیمتی اسلام را در هر شهری به طبقات پایین اختصاص ده».

ب. تقویت بازرگانی و تجارت:
شکوفایی اقتصادی یک جامعه و پیشرفت و توسعه آن، به رشد تجارت و تقویت بازرگانان صالح آن جامعه بستگی دارد. بر این اساس، امیر کلام، مالک اشتر را به بازرگانان و صاحبان صنایع سفارش و آن‌ها را منابع اصلی منفعت و پدیدآورندگان وسایل زندگی و آسایش معرفی می‌کند و البته بر کنترل بازرگانان تنگ نظر، بدمعامله، بخیل و محنکر سفارش می‌نماید. در دعائم الاسلام، از امیرالمؤمنین(علیه السلام) روایت شده است، آن حضرت به بازارها می‌رفت و کم‌فروشان و متقلبان را تنبیه می‌کرد. سیره حضرت علی(علیه السلام) بر روش پیامبر مبتنی بود.

ج. پرهیز از مخلوط کردن جنس خوب و بد
د. پرهیز از قسم خوردن در معاملات
هـ. تشویق به کشاورزی
و. توجه به نیازمندی‌های یتیمان
ز. توصیه به تلاش در تولید و کار و سازندگی
ح. توصیه‌های مالیاتی به مأموران دارایی
ط.وظایف متولیان امور اقتصادی

آنچه از سنت علوی و روایات و سیره امیر مؤمنان(علیه السلام) به‌دست می‌آید، این است که حاکمان و زمامداران امور اقتصادی، وظایفی بر عهده دارند که باید با همت خویش، آن‌ها را به انجام برسانند. آن وظایف عبارت‌ند از: مقابله با تجاوب به حريم بازار و حفظ امنیت آن؛ جلوگیری از احتکار، مراقبت و نظارت بر قیمت‌ها و دقیق بودن ترازوها، حل مشکلات بازار، نظارت بر ذبح حیوانات، ایجاد امنیت در راه‌های تجاری، جلوگیری از معامله اشیای ممنوع و حرام، منع داد و ستد در مکان‌های غیر مجاز و سد معبر و نظارت بر رفتار متولیان بازار، نظارت بر امور مالی کارگزاران، تقسیم مساوی بیت‌المال، برخورد با سوء استفاده‌ها، ضرورت سادەزۛستی حاکمان، برخورد با سوء استفاده‌ها.

نزد به خودش کعبه که حیدر دارد

علامه سید جعفر مرتضی عاملی در گفت‌وگوی اختصاصی با قدس از مبانی سیاست علوی می‌گوید

اطاعت مطلق از ولی، سیره ماندگار علیعلیه السلام

محور فعالیت امام در این دوران، عرصه فرهنگی و تربیتی است. در این عرصه در دو حوزه داخلی و خارجی به تربیت باران خاص، تفسیر قرآن و بیان احکام و نیز پاسخگویی به پرسش‌های دانشمندان ملل مختلف جهان پرداختند که موجب ارتقا و عمومی سازی فرهنگ اسلامی شد.

وی با بیان اینکه اقتصاد محور مهم دیگر فعالیت‌های امام(ع) بوده، می‌افزاید: امام با فعالیت‌های اقتصادی در جهت رفع نیاز محرومین گامهای مؤثری برداشتند. نویسنده الصحیح من سیره الامام علی(ع) ادامه می‌دهد: محور سوم از فعالیت‌های امام(ع)، فعالیت سیاسی است. امام علی(ع) در زمان خلفا، مشاور امین و توانمندی برای هر یک از آن‌ها بودند. در بسیاری از تصمیم‌گیری‌های کلان سیاسی جهان اسلام شرکت داشتند و نظریهای ایشان به لحاظ کارآمدی و تأثیرگذاری بی نظیر بود. وی تأکید می‌کند: امیرمؤمنان(ع) در همان ایام هم اقدام‌هایی انجام دادند که نسل‌های بعدی مسلمانان، از آن استفاده کردند. ایشان در بسیاری از اقدام‌ها خود زمینه‌گسترش اسلام را فراهم ساختند و علاوه بر این محافظ و پاسدار خوبی برای اسلام بودند؛ اگر غیر از این بود، دیگر کسی اسلام واقعی را نمی‌شناخت چون چیزی به نام اسلام باقی نمی‌ماند و فقط پوسته‌ای بدون مغز باقی می‌ماند.

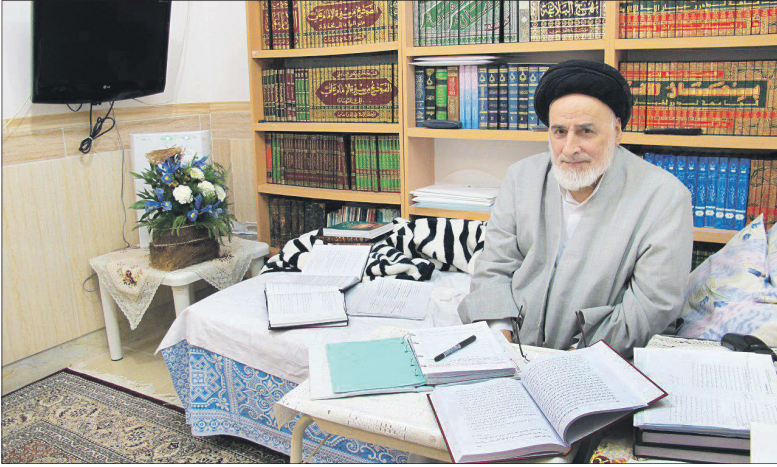
آینده اسلام، دغدغه علی(ع)

اتفاقات تاریخی گرچه علی(ع) را از مسند قدرت دور کرد، اما گذشت زمان ثابت کرد آنچه برای اسلام رخ داده یک اشتباه استراتژیک بوده و مردم پس از قتل خلیفه سوم، به خانه امیرالمؤمنین(ع) هجوم آوردند تا ردای خلافت را بر او بپوشانند.

علامه سید جعفر مرتضی با اشاره به مخالفت علی(ع) با خلافت می‌گوید: این موضع امام(ع) دقیقاً شبیه همان موضعی است که بعد از رحلت پیامبر(ص) داشتند، یعنی موضوع منفی که آثار مثبتی به جا خواهد گذاشت. اما بعد از اصرار فراوان مردم، امام(ع) خلافت را می‌پذیرند. وی با بیان اینکه احساس وظیفه نسبت به آینده اسلام موجب پذیرش خلافت از سوی امام می‌شود، می‌افزاید: چون حفظ اسلام از تحریف و جلوگیری از گمراهی مردم، حضرت علی(علیه السلام) و امامان شیعه، «اورسل: مسلمان مطرح است، با مسئله حکومت موافقت می‌شود.

اورسل در کتاب خود در مورد ویژگی‌ها و افتخارات مردم ایران در سفرنامه خود توضیحاتی نوشته و در ادامه می‌نویسد: «دو خصیصه برجسته و مشخصه این ملت عبارت است از خاطره فراموش نشدنی افتخارات باستانی و افسانه‌های حماسی و قهرمانی ایران کهن ترین و بی کم و کاست ترین مملکت جهان و علاقه و وابستگی عجیب و بیش از اندازه مردم به یاد بود حضرت علی(علیه السلام) و امامان شیعه.» (اورسل: ۲۲۹)

به خاطر همین وابستگی و علاقه شیعیان به عکس‌ها و تصاویر دلبستگی دارند و تقریباً در تمام خانه‌ها و حتی مردم تهیدست تصویر حضرت علی(علیه السلام) هست، که آن را با چوب کنده کاری کرده‌اند. (پولاک: ۲۲۲)

تحلیل داده‌های اولیه اسلام ضرورتی انکار ناپذیر بوده، تصریح می‌کند: نبیون علی(ع) خطر بزرگی برای جامعه اسلامی بود، زیرا بسیاری از تازه مسلمانان اصول اولیه اسلام را نمی‌دانستند و عدم حضور امام علی(ع) خطر انحراف این جماعت نوکیش را فراهم می‌ساخت، زیرا بسیاری از احکام صادره از سوی پیامبر نیاز به تحلیل، تفسیر، بررسی و اجرا داشت.مدیر مدرسه علمیه متدتی جبل عامل اسلامی قم با تأکید براینکه اگر امام علی بعد از وفات رسول الله در بین مردم نبودند امروز اثری از احکام و مدیریت سیاسی نبوی باقی نمی‌ماند، می‌افزاید:امیرالمؤمنین مهره کلیدی تربیت مسلمانان در دوره پس از پیامبر هستند.

اسلام منهای علی بی معناست

امام علی(ع) با تدبیری بی مانند، سکوتی ۲۵ ساله را بر می‌گزید تا امتی را از خطر انحراف برهاند. مولای متقیان در دوره خلفای پس از نبی خدا(ص) نیز گرچه به گفته برخی خانه نشین سیاست است، اما حضوری مؤثر در عرصه فرهنگی و تربیتی دارد.

علامه سید جعفر مرتضی با اشاره به دامنه و عرصه فعالیت‌های امام علی(ع) در زمان خلفای می‌گوید:مهم‌ترین

و ادامه می‌دهد: همه فعالیت‌هایی که علی(ع) در دروان زندگی پیامبر(ص) انجام دادند، نشانه اخلاص و ایمان والای امام است.

علی(ع) مهره کلیدی تربیت مسلمانان

رحلت پیامبرخاتم(ص)، آغاز فصلی نو برای اسلام نوپاست. مرتضی با بیان این مطلب می‌گوید: علی(ع) به گونه‌ای در دوره پیامبر می‌زیست که گویا وجود ندارد زیرا غرق در سیره نبوی است، حال آنکه حضور او و نقش آفرینی‌اش از همه صحابه چشمگیرتر بوده و آنچه انجام داده برای حفظ اساس اسلام بسیار تأثیر گذار بوده است. نویسنده الصحیح من سیره الامام علی(ع) در ادامه می‌افزاید: حضور علی بن ابی طالب(ع) در جنگ‌های مهم صدر اسلام که با درخشش امام همراه بود و نیز تدابیر خردمندانه حضرت در بحران‌های سیاسی و اجتماعی آن دوران از جمله اقداماتی است که غیر قابل انکار است.

مدیر حوزه علمیه اام علی(ع) بیروت با اشاره به ماجرای لیله المبیت اظهار می‌دارد: اقدامی که علی(ع) در جوانی برای حفظ جان پیامبر(ص) انجام دادند، تأثیر مهمی در بقای اسلام گذاشت. وی سفرهای تبلیغی و مهاجرت‌های پیاپی امیرالمؤمنین(ع) را نمونه دیگری از نقش آفرینی امام در دوره حیات رسول الله(ص) می‌داند

اطاعت مطلق از ولی، سیره ماندگار علی

اطاعت مطلق از پیامبرخاتم(ص)مهم‌ترین ویژگی امام علی(ع) در دوره حیات نبی الله است. علامه سید جعفر مرتضی با بیان این مطلب می‌گوید: علی(ع) به گونه‌ای در دوره پیامبر می‌زیست که گویا وجود ندارد زیرا غرق در سیره نبوی است، حال آنکه حضور او و نقش آفرینی‌اش از همه صحابه چشمگیرتر بوده و آنچه انجام داده برای حفظ اساس اسلام بسیار تأثیر گذار بوده است.

نویسنده الصحیح من سیره الامام علی(ع) در ادامه می‌افزاید: حضور علی بن ابی طالب(ع) در جنگ‌های مهم صدر اسلام که با درخشش امام همراه بود و نیز تدابیر خردمندانه حضرت در بحران‌های سیاسی و اجتماعی آن دوران از جمله اقداماتی است که غیر قابل انکار است.

مدیر حوزه علمیه اام علی(ع) بیروت با اشاره به ماجرای لیله المبیت اظهار می‌دارد: اقدامی که علی(ع) در جوانی برای حفظ جان پیامبر(ص) انجام دادند، تأثیر مهمی در بقای اسلام گذاشت. وی سفرهای تبلیغی و مهاجرت‌های پیاپی امیرالمؤمنین(ع) را نمونه دیگری از نقش آفرینی امام در دوره حیات رسول الله(ص) می‌داند

نگاه

حضرت علی (علیه السلام) در نگاه سیاحان خارجی دوره قاجار

امعارف/ نوید فاضل یخششی | سفیر آلمان در

دوره ناصرالدین شاه در سفرنامه خود از احترام فوق العاده به امام علی(علیه السلام) می‌نویسد و آذعان می‌کند: « شیعیان برای حضرت علی (علیه السلام) احترام زیادی قایلند و در شعار عقیدتی مسلمانان، تشهد علی ولسی الله را هم اضافه کردند و حتی لقب امیرالمؤمنین را مخصوص ایشان می‌دانند نه دیگران.» (هینریش بروگنش:۱۴۹)

سیاح آلمانی دیگر دلیل آن همه محبت و عشق شیعیان را به حضرت علی(علیه السلام) در سفرنامه خود چنین بیان کرده است: «آن‌ها به خاطر این، به اصل شهادت در راه خدا و آن حضرت یقین، باور و اعتقاد راسخ دارند که این عمل به نجات، بخشش، رهایی و آرامش روح از گناهان و پلیدی‌های دنیوی

«السلام) در گفت و گو با آیت الله مهدوی

م آسمان‌ها

به دو جهت است، یکی اینکه پس از خاتم انبیا بودند و مردم باید به سراغ تأسفانه انحرافاتِی ایجاد شد و عده‌ای ی را نپذیرفتند، پس از آن تاکیداتی

بر وصایای پیامبر خدا شدد و البته این وصایا فقط در روایات نیست، بلکه از قبل آن هم وجود داشته است. وی ادامه می‌دهد: در کتاب «هدف خلقت» داستانی نقل شده مبنی بر اینکه سال‌ها پیش سربازان انگلیسی در فلسطین حضور داشتند و سنگی

را پیدا کردند که روی آن کنده کاری شده بود، این سنگ را سرت گرفت و به انگلستان برده و به دولت خود فروختند، سپس دولت انگلیس خط شناسان را آورد تا ترجمه خطی که روی سنگ نوشته بود را بدانند؛ آن‌ها با بررسی سابقه سنگ متوجه شدند سنگ مربوط به دوران حضرت هود است و ایشان روی سنگ نام پیامبر و حضرت امام علی(علیه‌السلام) را کنده‌کاری کرده تا در گذر زمان از بین نرود و نوشته بودند که نام آخرین پیامبر حضرت محمدصلی الله علیه و (آله) و نام وصی ایشان ایلیا (امام علی(علیه‌السلام)) است که این «ایلیا» در کعباد(کعبه) به دنیا می‌آید و تأکید می‌کند، هر کس زمان این وصی را درک کرد، از امام علی(علیه‌السلام) تبعیت کند.

عالم به علوم آسمان‌ها

عضو مجلس خبرگان رهبری یادآور می‌شود: امام علی(علیه‌السلام) در بین ۱۲ امام از نظر منزلت و مقام فوق همه ائمه هستند و این شاخص گاهی موجب می‌شود عنایت ویژه‌ای برای ایشان قایل شویم. وی با اشاره به سخنان پیامبر اسلام که فرمودند: «أنا مَدِیْنَةُ العِلْمِ وَ عَلَیَّ بَاقُهَا فَفَن ارَادَ المَدِیْنَتَه وَ الحَکْمَه» اظهار می‌دارد: در این روایت، حکمت

همان علم است که پیامبر فرمودند هرکس می‌خواهد از علم من چیزی بیاموزد باید از درب آن عبور کند و درب همان حضرت امیرالمومنین علی(علیه‌السلام) هستند.

آیت الله مهدوی می‌افزاید: حضرت علی(علیه‌السلام) به علوم آسمان‌ها

بیشتر از علوم زمین واقف بودند و نسبت به آینده هم خبر داشتند، به گونه‌ای که روایت شده امام علی (علیه‌السلام) شهادت فرزندشان امام حسین(علیه‌السلام) را پیشاپیش اطلاع دادند و حتی در سرزمین کربلا اعلام کردند فرزند من در این مکان به شهادت می‌رسد.

وی ادامه می‌دهد: امام علی(علیه‌السلام) به سعد هم گفتند یک بچه حیوانی در منزل داری (منظور ایشان عمر سعد بوده است) که این بچه در آینده قاتل فرزند من خواهدبود، وقتی مردم این سخن را از ایشان شنیدند، از همان کودکی به عمرسعد لقب قاتل الحسین دادند. امام جمعه موقت اصفهان تصریح می‌کنند: روزی هنگامی که امام علی (علیه‌السلام) در حال روایت اخباری از آینده بودند، به یک نفر که نزد ایشان حضور داشت، فرمودند: «مواظب باش که تو از افرادی خواهی بود که در مقابل امام حسین(علیه‌السلام) ایستاده و برای مبارزه با ایشان لشکر جمع می‌کنی»، او انکار کرد و گفت، هرگز چنین کاری نخواهم کرد و حضرت ادامه داد می‌بینم که روزی پرچم به دست از باب الغیل مسجد کوفه وارد می‌شوی و هنگام ورود نوک پرچم به بالای در گیر کرده و پاره می‌شود؛ آن‌هایی که در این جلسه حضور داشتند و تا ۲۲ سال بعد که واقعه کربلا اتفاق افتاد هنوز فوت نکرده بودند، این پیشگویی‌ها را مشاهده کردند و به یاد آوردند.

عالم به همه گوش‌های مردم دنیا

آیت الله مهدوی با اشاره به اینکه علم امام علی(علیه‌السلام) فقط علم گذشته و آینده نبوده، بلکه علم به همه گوش‌ها و زبان‌های مردم دنیا هم بوده است، می‌گوید: علم دیگر ایشان، علم نطق حیوانات بود و ایشان به زبان حیوانات احاطه داشتند و گاهی حتی حیوان را به زبان انسان ناطق می‌کردند که این یک معجزه بود.

مدرس حوزه علمیه اصفهان تأکید می‌کند: البته این علم در سایر امامان معصوم از جمله امام رضا(علیه‌السلام) هم وجود داشت و به همین دلیل ایشان ضامن آهو شدند؛ گاهی برای عده‌ای این پرسش پیش می‌آمد که امام رضا(علیه‌السلام) چگونه به زبان حیوانات تسلط داشتند و در کجا این علم را آموختند که امام رضا(علیه‌السلام) در پاسخ فرمودند: «اگر ما عالم به زبان‌های دنیا نباشیم، پس فرق میان ما و شما چیست؟»

وی تصریح می‌کند: ائمه به کل ما بسوی الله علم داشتند و آن‌ها تمام علمی که در جهان کشف شده و می‌شود را می‌دانستند. آیت‌الله مهدوی اضافه می‌کند: روایت شده یک شب پیامبراسلام(صلی الله علیه و آله) از امام علی(علیه‌السلام) دعوت کردند تا به منزل ایشان بروند، سپس پیامبر از اول شب تا نیمه شب وقایع ابتدای خلقت تا آن زمان را بیان کردند و در ادامه حضرت علی(علیه‌السلام) عرض کردند یا رسول الله، اجازه می‌دهید وقایع اکنون تا روز قیامت را بیان کنم و در ادامه همه را گفتند؛ صبح هنگام ایشان به منزل خود نزد حضرت زهر(سلام‌الله‌علیها) رفتند و حضرت فاطمه(علیها سلام) به امام علی(علیه‌السلام) فرمودند اجازه می‌دهید بگویم شب گذشته نزد پدرم چه گذشت؟ پدرم وقایع اول خلقت تا زمان حال را و شما وقایع اکنون تا روز قیامت را بیان کردید، اما اگر اجازه بدهید من وقایع پس از قیامت را بیان کنم!

وی تأکید می‌کند: حضرت علی بن ابی‌طالب (علیه‌السلام) در خرد یگانه قطب اسلام و سرچشمه معارف و علوم بود.

گفت‌وگو

ستاد حوزه و دانشگاه در گفت‌وگو با قدس از سیره تربیتی امیرالمؤمنین می‌گوید

فرزندان خود را به آداب و نوع تربیت خود محدود نکنید

از آنجایی که علی(ع) در دامان پر مهر نبی بر مبنای دین خدای جلی تربیت شده و از ابتدا براساس بهترین شیوه و رفتار انسانی و دینی رشد یافته است، همان روش را در تربیت فرزندان خویش به کار گرفت

سال که روزها را روزه گرفته و شب‌ها را به عبادت مشغول بوده به او داده می‌شود و خداوند بزرگ به او پاداش صابران را عطا می‌کند؛ همانند پاداشی که به حضرت داوود، یعقوب و عیسی علیهم‌السلام عطا کرد.

شیوه تربیت فرزند

از آنجایی که علی در دامان پر مهر نبی بر مبنای دین خدای جلی تربیت شده و از ابتدا براساس بهترین شیوه و رفتار انسانی و دینی رشد یافته است، همان روش را در تربیت فرزندان خویش به کار گرفت. امام معتقد بود که فرزند را بر والدین و والدین را بر فرزند حقوقی متقابل است؛ «حق فرزند آن است که بر او نامی نیک بگذارد. ادب نیکو و پسندیده بیاموزند و قرآن را به او آموزش دهند و در مقابل، حق والدین آن است که به آن‌ها احترام گذاشته و مهر و محبت بدارند و از ایشان فرمان برند، مگر آنجا که اطاعت از آن‌ها در مسیر سرپیچی از فرمان خداوند باشد.»

سفارش یک پدر به فرزند

درباره فضایل و ارزش‌های تعالی در زندگی، به فرزندانش چنین سفارش می‌کند که «تقوا داشته باشید و به دنبال دنیا و مظاهر آن نباشید، اگر چه دنیا به شما روی آورد و از سوی دیگر هرگز در از دست دادن مال دنیا تأسف نخورید. همیشه به حق سخن بگویید و برای پاداش الهی کار و تلاش کنید.

ا معارف / جواد رستمی | ماه یا فضیلت رجب و ایام میلاد با سعادت علی بن ابی‌طالب(ع) است کسی که سرآمد همگان در برترین صفات انسانی، و دارنده کمال فطری در حد اعلی می‌باشد. از او گفتن ساده نیست، چرا که شناخت او ساده نیست، اما سبک زندگی و روش برخورد ایشان با همسر، فرزند و اقوام و اجتماع الگویی قابل درک و اجرایی برای مردم است. حجت الاسلام والمسلمین محمدهادی مشیری، دبیراتاق تبلیغ خراسان و استاذحوزه و دانشگاه در توصیف این سبک زندگی با ما سخن گفت که در ادامه تقدیم شما می‌شود:

سیره همسر داری

امام علی(ع) خوش اخلاقی و خوی نیکو را سبب محبت و دوستی معرفی می‌کند اما در مقابل، بد اخلاقی و بد خویی را مذمت کرده و بد می‌داند چرا که باعث تباه شدن و از بین رفتن زندگی و اذیت و آزار انسان می‌شود. ایشان که خود از کودکی تربیت شده دامان پاک نبی مکرم اسلام است، از آن بزرگوار آموخته که رمز پیروزی و موفقیت در زندگی، بخصوص در کانون گرم خانواده، داشتن اخلاق و خوی نیکو و پسندیده است.

زوج علی و فاطمه که الگویی ناب برای تشکیل زندگی مشترک است، یک ویژگی مهم دارند، اینکه هر دو از چشمه سار وحی سیراب شده و توسط پیامبر اکرم(ص) تربیت و پرورش یافته‌اند، بنابراین از لحاظ اخلاقی، آن دو بزرگوار بسیار به هم نزدیک و شبیه به هم هستند، با یکدیگر توافق کامل دارند و بر این اساس دید و بینش هر دو به زندگی، یکی است و به همین سبب رابطه‌ای که با یکدیگر برقرار کرده‌اند همواره همراه با محبت، مهربانی، صفا و وفاداری به همدیگر و احترام متقابل است. این نکته‌ای قابل توجه برای نسل جوان در آستانه ازدواج است که متناسب با این الگو در انتخاب خود نسبت به تناسب تربیتی و نزدیکی دیدگاه طرفین به زندگی و دین و دنیا و هم شأن بودن دقت کافی داشته باشند.

سفارش امام برای تشکیل خانواده این است که با دیدی باز و نگاهی عقلانی به دنبال انتخاب همسر باشید؛ در غیر این صورت پشیمان می‌شوید. مراد این بیان انتخاب بدون علاقه و دوست داشتن نیست، بلکه منظور عدم انتخاب کورکورانه بر اساس معیارهای سطحی و زودگذر یا سست است. حضرت در نهج البلاغه فرمودند که زن و مرد باید مشترکات روحی و روانی و تفاوت‌هایی را که با هم دارند بشناسند، چرا که این شناخت و درک متقابل می‌تواند در تشکیل خانواده‌ای موفق موثر باشد و این توصیه و تأکید درست همان چیزی است که روان‌شناسان بعد از سال‌ها مطالعه و تحقیق به آن رسیده و سفارش می‌کنند.

کمک به زن در کارهای خانه

برخی از اینکه در خانه به همسر خود در امور روزانه کمک کنند عارشان می‌آید و این را صرفاً کاری زنانه می‌دانند حال آنکه مقتضای مردان جهان امیرمؤمنان علی(ع) با اینکه پیامبر در تقسیم کاری بین آن‌ها امور خارج از خانه را به علی(ع) و داخل منزل را به فاطمه(س) سپرده بود؛ اما امام علی(ع) در خانه نیز به فاطمه(س) کمک می‌کرد تا باری از روی دوش او بردارد. در روایتی به نقل از امام علی(ع) آمده است که روزی پیغمبراکرم(ص) به خانه ما آمدند، در حالی که فاطمه(س) غذا طبخ می‌کرد و من هم عذس پاک می‌کردم؛ پیغمبر که مرا را در این حالت دید به من فرمودنای علی از من بشنو و من در آنچه خداوند فرمان داده چیزی نمی‌گویم؛ هر مردی که در منزل به زنش کمک کند به عذر هر موی بدنش عبادت یک

بزرگ ترین درسی که یک فیلسوف می‌تواند بیاموزد

مفسّر بزرگ قرآن، مرحوم آیت الله علامه طباطبایی، درباره ادب علمی‌علی بن ابی‌طالب(ع) می‌نویسد: «آنچه برای دانشمندان چشمگیر است، ادب علمی‌است که انسان در زندگی صاحب نهج البلاغه علی(ع) مشاهده می‌کند.

یعنی با آنکه در دل، دریایی بی کran از علوم مختلف را انباشته، چگونه در دوران پیامبر اسلام حضرت ختمی مرتبت محمد بن عبدالله(ص) هیچ گونه سخنی در هیچ زمینه‌ای به زبان نیاورد و تنها در برابر پیامبر اسلام گوش بود که فقط می‌شنید و این برای یک فیلسوف، بزرگ ترین درس است که باید در هر زمینه، ادب علمی‌خود را حفظ کند و اگر به یک ابتکار علمی‌دست یافت، در برابر استاد اظهار وجود نکند.

این بزرگ ترین درسی است که یک فیلسوف می‌تواند از نهج البلاغه یک فیلسوف استفاده کند.

علی(ع) مجسمه‌ای از کمال است

عباس محمد عقاد شخصیت مشهور علمی و اجتماعی مصر: «من هماره اخلاق و موهبت‌های الهی و آنچه را که تشکیل دهنده شخصیت است، مقیاس شناختن عظمت انسانی قرار می‌دهم.

از این رو، بعد از محمد(ص) (کسی را ندیده‌ام که شایسته باشد، پس از او قرار گیر، یا بتواند در ردیفش بیاید، جز پسر فرزندان پاک و برگزیده پیغمبر - یعنی علی بن ابیطالب - و من دراین سخن به طرفداری تشیع وادار نشده‌ام؛ بلکه این رأیی است که حقایق تاریخ به آن گویاست.

امام، برترین مردی است که مادر روزگار تا پایان عمر خود، چون او نزاید. و اوست که هرگاه هدایت طلبان به جست‌وجوی اخبار و گفتارش برآیند، از هر خبری برای آنان شاعی می‌درخشد. آری او مجسمه‌ای از کمال است که در قالب بشریت ریخته شده است.

دوشنبه ۲۱ فروردین ۱۳۹۶ |

۱۲ رجب ۱۴۳۸ | ۱۰ آوریل ۲۰۱۷ |

سال سوم | شماره ۸۳۷۱ |

یک تصویر، یک حدیث

به مناسبت ولادت امیر زهد و پارسیایی

نازد به خودش کعبه که حیدر دارد

ا معارف / رقیه توسلی |

در ملکوت، باران می‌بارد و اهل آسمان به تسبیح و تکبیر مولود کعبه برمی‌خیزند... بوی بهشت می‌پیچد و چشم بیتیمان و صالحان، آینه‌به‌بندان است...

غرق نور و نوا می‌شود زمین... غرق کعبه و غدیر و لیله‌المبیت و محراب و معراج و ذوالفقار و شب قدر...

هاتف، نام پسر مسعود فاطمه را ندا می‌دهد و رسولی می‌آید که وارث مروت و مظلومیت است... اسدالله می‌آید... تقوا، فضیلت، درب علم... علی اعلی می‌آید...

انگشتر به سائل می‌رسد، چه پُر از زمزمه می‌شود و درب خبیر به پا می‌افتد. نخل‌ها بیچ و تاب برمی‌دارند... عید اعظم است... سید و سروری، تابنده‌تر از شمس پا به گردون می‌گذارد تا فرشته و مسکین و بنی‌هاشم هلهله‌بخوانند. تا باز کیسه آذوقه ایتم‌ا بر دوش برود، نان و رطب بیاید، پینه‌ها متولد بشوند و صحرای نشنه عدالت و اتفاق، سیراب گردد. تا باز هزاران هزار رکعت جاودانگی و بندگی طلوع کند. یکتاپرستی طلوع کند.

ابوتراب می‌آید... ابا الحسینی که امیر زهد و پارسیای ست... یگانه دلاورِ معر که عرش و عشق...

معرفی کتاب

مقام ولایت علی (علیه السلام) در

«شمیم ولایت»

ا حوزه | کتاب «شمیم ولایت» تألیف علامه جوادی آملی و تحلیلی از مقام ولایت علی (علیه السلام) از دیدگاه قرآن کریم است. «شمیم ولایت» در دو بخش با مباحث اثبات ولایت و اوصاف ولایت، موضوعات ولایت در قرآن، ولایت علوی، ولایت در صحنه غدیر، ولایت در آیه تطهیر، علی مظهر اسمای حسنای الهی، قرآن در کلام امام علی، حکمت علوی و... راهیابی به مراحل عالی و مدارج متعالی ولایت را پیش روی مشتاقان معارف الهی می‌نهد. نویسنده با اشاره به معنا و مفهوم ولایت معتقد است این موضوع تحقق خارجی نیز داشته و قرآن مصادیق ولایت خدا، ولایت شیطان، ولایت مؤمنان و ولایت کافران را بازگو کرده است. وی پس از بیان اسباب تحقق ولایت و رابطه معرفت و ولایت، عبادت و ولایت و موانع ولایت، شرحی در باب ولایت تشریعی و تکوینی و مقام ولایت و امامت حضرت علی (علیه السلام) ارائه داده است. نویسنده، ولایت فقیه را تداوم مقام امامت می‌داند. بخش‌های دیگر کتاب به شناخت ولایت علوی با تفسیر ولایت، آیه اکمال دین، آیه تطهیر و مظهریت علی (علیه السلام)، برای اسما و صفات خدا، قرآن در کلام امام علی، علی (علیه‌السلام) معرف قرآن کریم و برخی از معارف نهج البلاغه مانند دنیاشناسی، وحدت جوامع، تفرقه و اختلاف اختصاص داده شده است. این کتاب توسط نشر اسراء، منتشر و روانه بازار شده است.

شعر

ابن خانه بی‌دلیل ترک بر نداشته‌است

احمیدرضا برقی |

مولای ما نمونه دیگر نداشته‌است*
اعجاز خلقت است و برابر نداشته‌است/
وقت طواف دور حرم فکر می‌کنم*
این خانه بی دلیل ترک بر نداشته‌است
دیدیم در غدیرکه دنیا بجز علی*
آینه‌ای برای پیمبر نداشته‌است/
سوگند می‌خورم که نبی‌ش علم هر بود*
شهری که جز علی در دیگر نداشته‌است/
طوری‌و چارچوب، در قلعه کنده شد*
انگار قلعه، هیچ زمان در نداشته‌است/
یا غیر لا فتی صفتی در خورش نبود*
یا جبریل واژه بهتر نداشته‌است!/
چون روز روشن است که در جهل گم شده‌است*
هر کس که ختم نادعلی بر نداشته‌است/
این شعر استعاره ندارد برای او*
تقصیر من که نیست برابر نداشته‌است!!

یادداشت

منطق علی (علیه‌السلام) در دستگیری از محرومان

| معارف / علیرضا مکتب‌دار |

رسیدگی به محرومان و مستضعفان در سیره و اندیشه اخلاقی امام علی(ع) جایگاهی ممتاز دارد. رسیدگی به این گروه از افراد جامعه یعنی با آنان بودن، در کنار آنان ایستادن، تلاش برای حفظ کرامت آنان و نیز کوشش برای رفع محرومیت‌های آنان تا دست‌یابی به عزت‌درخور و شایسته شان، محرومان و مستضعفان در جامعه کسانی هستند که از حقوق واقعی خود محروم شده‌اند و توان بازپس گیری حقوق خود را ستم پیشگان را ندارند. این مستضعفان همان‌ها هستند که خداوند آنان را وارثان حقیقی زمین نامیده، پس رسیدگی به آنان و رفع نیازهایشان باید جزء اولویت‌های زمامداران مسلمان در گام نخست و قاطبه مسلمانان در گام بعدی باشد.

همه پیامبران الهی همواره در کنار مستضعفان و محرومان بوده‌اند و نسبت به رسیدگی به نیازهای آنان اهتمام وافر داشته و دیگران را نیز بدان سفارش کرده‌اند. سلیمان(ع) با آن شوکت و جبروت، هر بامداد در چهره توانگران و اشراف تأمل می‌کرد آنا از آنان می‌گشت! و به مسکینان می‌رسید و با آنان می‌نشست و می‌گفت: مسکینی با مسکینان دیگر، هنگامی که عیسی(ع) خواست با یاران خود وداع کند، ایشان را گرد آورد و آنان را به اهتمام و توجه به ناتوانان فرمان داد و از گرایش و نزدیکی به جباران و گردنکشان نهی کرد.

پیامبر گرامی اسلام (ص) از مستضعفان فروتن به عنوان بهترین

بندگان خداوند یاد کرده، می‌فرماید: «ای شما را از بدترین بندگان

خدا آگاه نسازم؟ درشتخوی گردنفرزا: ای‌ا شما را از بهترین بندگان

خدا آگاه نسازم؟ فروتن مستضعف،» و نیز فرمود: «پروردگار مرا

فرمان داده است که مسکینان مسلمان را دوست بدارم»

علی(ع) کسی است که به گفته پیامبر اکرم (ص) خداوند متعال دوستی مستمندان و مستضعفان زمین را به او بخشیده است. علی(ع) بحق پیشوای مستقان محروم و محبوب همه مستضعفان و محرومان تاریخ است.

در منطق پیشوایان راه حق، بیشترین همت باید متوجه آنان باشد که زمینه دنیاجاری‌شان کمتر است که اهتمام دین این است که ستمگری‌ها را پایان بخشد و محرومیت‌ها را بزداید، چنانکه امیر بیان، علی(ع) در عهدنامه مالک اشتر فرماید: «خدا را، خدا را آیه نظر آرا دربارہ طبقه پایینه که هیچ چاره‌ای ندارند از جمله آنان، مستمندان و نیازمندان و بی‌توانان و زمینگیران هستند که در این طبقه هم مستمندی است خواهند و هم مستحق عطایی است به روی خود نیاروند. پس به خاطر خدا حق او را که پاسداری از آن را از تو خواسته است، درباره اینان پاس دار و بخشی از بیت المال (اموال عمومی) و بخشی از محصولات به دست آمده از زمین‌های خالصه دولتی را در هر شهری برای آنان بگذار و بی‌گمان برای افراد دورترشان همان سهمی را باید در نظر بگیری که برای نزدیک‌ترانشان تعیین می‌کنی، و رعایت حق هر یک از تو خواسته شده است. پس مبدا سرمستی اقدرت اندیشه تو را از آنان بگرداند و به خود سرگرم سازد، زیر پنهان تو که برای استوار گردانیدن کارهای بسیار مهم، کارهای کوچک و ناچیز را فرو گذاشته‌ای، پذیرفته نمی‌شود. پس تلاش خود را در توجه به آنان بازمانگیر».

امیر مؤمنان تأکید کرده است که همت زمامداران و مسئولان در جهت بالا آوردن جایگاه مستضعفان و تأمین صحیح نیازهای آنان باشد تا آنجا که این طبقه به حقوق شایسته انسانی و ایمانی دست یابند؛ و این حقی است بر زمامداران و مسئولان.

خبر

منزلگاه کاروان امام حسین (ع) زیار نگاه عاشقان حسینی می شود

آستان قدس حسینی / مترجم: محمدعلی زرین؛ عبدالامیر القریشی، رئیس مرکز پژوهش‌های کربلا با اشاره به اعزام هیئت‌های علمی شامل محققان تاریخ-جغرافیا، خاک، زمین شناسی و باستان شناسی به مناطقی که منتسب به مسیر حرکت و منزلگاه‌های کاروان حسین(ع) در عراق می‌باشد، بر شناسایی و تعیین دقیق این اماکن تأکید کرد.

به گفته القریشی، این مرکز بعد از نزدیک به چهار سال تحقیق و بررسی توانست مکان و موقعیت دقیق منزلگاه‌های بطن العقیقه، واقفه، شراف، جبل دوحسم، البیضة و غُذیب الهجانات را تعیین نماید.

به گفته وی، یکی از این منازل، البیضة است که بنا بر اسناد تاریخی، امام حسین (ع) در این مکان برای اصحاب خود و اصحاب حجر خطبه خوانده‌اند.

غُذیب الهجانات منزلگاه دیگری است که در آن خبر شهادت قیس بن مسهر صیدولی و گزارش اوضاع کوفه به امام رسید و موقعیت آن در قرون متمادی مورد اختلاف مورخین بوده است. به گفته رئیس مرکز پژوهش‌های کربلا، محققان این مرکز بعد از ده‌ها بازدید میدانی موفق شدند به شکل علمی و منطبق با سیره تاریخی، مکان دقیق «غُذیب الهجانات» را بیابند که در آینده درباره این مکان توضیحات مفصلی ارائه خواهد شد.

در همین حال عبدالمهدی الکربلایی، نماینده حضرت آیت‌الله سیستانی و متولی شرعی آستان قدس حسینی با اشاره به آغاز ساخت ریزنگاه در مکان‌هایی که سندیت آن‌ها به اثبات رسیده است بر لزوم تأمین امنیت و ایجاد مسیرهای مناسب جهت دسترسی زائران به این مناطق تأکید کرد.

روش‌های اصلاحی امام علی (علیه‌السلام) در مدیریت بیت المال

فقرزدایی، راهبرد اقتصادی حکومت علوی

امیرمؤمنان همواره تأکید می‌کردند که دولت باید به کسانی که واقعاً درمانده، مسکین، گرفتار و زمینگیر هستند و نمی‌توانند خود را تأمین کنند، رسیدگی کند. در میان این گروه‌ها افرادی هستند که زبان دارند و می‌گویند که نیازمند هستند، اما کسانی هم هستند که به زبان نمی‌آورند. از نظر امام علی(علیه‌السلام)در این مورد نیز دولت وظیفه دارد آن‌ها را شناسایی کند و نیاز آن‌ها را برطرف سازد. خبری را مرحوم شیخ طوسی در تهذیب الاحکام نقل کرده که روزی حضرت با بعضی از مسئولان می‌رفتند و دیدند که مردی به سوی مردم دست‌نیاز دراز کرده، حضرت فرمودند: «اما هذا؟ این چه بساطی است؟ مسئولانی که همراه امام بودند، گفتند این مرد نصرانی است. ما دیگر مسلمان نیازمند نداریم. حضرت بیشتر عصبانی شدند و فرمودند: «این مرد نصرانی در این مملکت کار و زندگی کرده و شهروند این مملکت است. حال که پیر و از کار افتاده شده باید به این وضعیت زندگی کند.» آنفقو علیه من بیت المال؛ از بیت المال او را تأمین کنید.» از این نمونه‌ها مشخص می‌شود که حضرت علی(علیه‌السلام) مصارف ویژه را با برنامه‌ریزی صحیح در مسیر درست و تأمین نیازمندان استفاده می‌کرد و اجازه نمی‌داد حتی یک فرد نیازمند در حکومت او وجود داشته باشد و مورد بی توجهی قرار گیرد.

در زمان امیرمؤمنان به اصطلاح امروز دهک‌های پایین، حذف شده بودند و دهک‌های بالا مبالغ افسانه‌ای می‌گرفتند. حضرت فرمودند: «سرانه باید به طور مساوات همان طور که در دوره پیامبر بود، تقسیم شود.» در واقع امام علی(علیه‌السلام) از این طریق می‌خواستند، توازن اولیه را برقرار کنند. پس از آن گروه‌هایی که رقم‌های افسانه‌ای می‌گرفتند این تصمیم امام علی(علیه‌السلام) را توهین تلقی کردند و پس کشیدند و به طور طبیعی سرانه به سمت گروه‌های پایین جامعه رفت. البته این برنامه باید در هر دوره‌ای به تناسب شرایط صورت گیرد. تنها آنچه که باید رعایت و حفظ شود عدالت، قسط و حق است. حضرت علی(علیه‌السلام)در چند سال حکومت خود تلاش کرد، امکاناتی را که از دارایی‌های عمومی در اختیار دولت بود، افزایش دهد. حضرت در خطبه ۳۴ نهج‌البلاغه می‌فرماید: «ای مردم از جمله حقوقی که شما بر گردن حکومت و دولت دارید و دولت موظف است آن‌ها را انجام دهد این است که درآمدهای عمومی را که در اختیار حکومت است، افزایش دهد، به وفور برساند و بر شما سرریز کند.»

وقتی رفتار امام علی(علیه‌السلام) را به عنوان حاکم اسلامی، در مورد اموال عمومی و بیت المال، بررسی می‌کنیم، جای کوچک‌ترین شکی باقی نخواهد ماند که آن حضرت هیچ امتیاز ویژه‌ای برای حاکم در زمینه استفاده از اموال عمومی قائل نبوده است. در نگاه آن حضرت بیت‌المال اموالی است، متعلق به امت که در اختیار ولی امر جامعه و رهبری قرار گرفته و باید طبق موازین شرعی در مصارف امت به مصرف برسد.

سیاست فقرزدایی حضرت، از قالب یک سیاست اجرایی مقطعی، خارج و به یک امر راهبردی و مبنایی تبدیل شود که آن هم به رسمیت شناختن حق همه انسان‌ها در برخورداری از زندگی توأم با عزت، شرافت و کرامت است.

اسلام که حکومت علوی آیینه نمایانگر آن است، یک زندگی

آبرومندانه توأم با کفاف را مینا و حق همه افراد می‌داند و حاکم به

عنوان مجری احکام اسلام نباید محرومیت جمعی از افراد را از این

سطح زندگی که حق مسلم آنان است، برتابد.

در این حد از برخورداری، همه افراد مشترک و مساوی هستند. اگر

چه بعد از گذر از این سطح، از اینکه برخی با کار و تلاش بیشتر

وبالفعل ساختن همه امکانات و استعدادهای بالقوه خود از سطوح

عالی‌تر و برتری برخوردار شوند نیز منع نمی‌شود.

در سیاست حکومت علوی هیچ کس نباید زیر خط فقر زندگی کند، اما از این سو و در فراز خط فقر،

حکومت در زمینه ایجاد محدودیت

اقدامی نکرده و مانع از مالکیت‌های

مشروع نمی‌شود، مگر آنکه مواجه

با عنوانی ثانوی شود. این است که

تفاوت طبقات از فاصله طبقات تمایز

می‌یابد چرا که اولی به معنای تجویز

برخورداری طبقات متفاوت از امکانات

متفاوت است که معلول شرایط و

موقعیت‌های متفاوت است. در این

حالت طبقات متعدد در یک خط

افقی (که همان مستوی یا سطح

قابل قبول زندگی شرافتمندانه است)

فرض می‌شوند که به تناسب جایگاه

ووقع هر طبقه، در این خط، عرض و

پهنای مخصوص تعلق می‌گیرد، در

حالی که در فاصله طبقاتی، این اجازه

داده می‌شود که خطی عمودی فرض شود که دریک سو طبقه

برخوردار و دیگر سو طبقه نابرخوردار شکل گیرد.

آن در اصلاح امور و رفع ناسامانی‌ها مورد تأکید قرار گرفته است. به گونه‌ای که یکی از دلایل و انگیزه‌های حضرت علی(علیه‌السلام) برای پذیرش حکومت، رواج ستم در امور مالی بود به گونه‌ای که حضرت می‌فرماید: «کفة ظالم و سغب مظلوم؛ می‌دیدم که

در جامعه سبیری بیش از اندازه و پر خوری ستمگر و گرسنگی

بیش از اندازه ستمدیده پیدا شده است؛ هر کس در امور مالی

هر ستمی که می‌توانست، انجام می‌داد و مجموعه زیادی از مردم

در تنگنای معیشتی قرار گرفته بودند. گروهی از راه‌های نادرست

آن قدر متورم شده بودند که جامعه را به انفجار کشاندند. تلاش

حضرت این بود که دارایی‌های عمومی به عنوان بیت المال، امانت

همه مردم تلقی شود و سر سوزنی کسی از بالاترین تا پایین‌ترین

فرد، حق تصرف در این اموال بر خلاف قانون و ضوابط حاکم را

نداشته باشد.

امام علی(علیه‌السلام) خطاب به عبدالله بن زمعه (از پیروان و یاران آن حضرت)

آن هنگام که از ایشان درخواست کمک

می‌کند، ماهیت بیت المال را برای او روشن

می‌کند. ایشان بیت المال را نه مال شخصی

امام می‌داند و نه مال فردی از مسلمانان،

بلکه بیت المال، از آن مسلمانان است که در

اختیار امام مسلمانان گذاشته می‌شود تا به

عدل، به مصرف مسلمانان برسد.

از جمله روش‌های امام علی(علیه‌السلام) نسبت به بیت المال، برگرداندن چیزهایی

است که از بیت المال، به غارت رفته است،

در خطبه پانزدهم، در باره بیت المال تاراج

شده، می‌گوید: به خدا سوگند! بیت المال

تاراج شده را هر کجا که بیابم، به صاحبان

اصلی آن باز می‌گردانم، گرچه با آن، ازدواج

کرده و یا کنیزی خریده باشم؛ زیرا در

عدالت، برای عموم گشایش است و آن کسی که عدالت، بر او گران

آید، تحمل ستم برای او سخت‌تراست.

امام علی(علیه‌السلام) برای بیت المال، نقش محوری قائل شده و اصلاح تمامی امور را بسته به اصلاح وضع مالیات و مالیات دهندگان دانسته است و این، نشانه جایگاه بلند بیت المال از نظر اسلام است

داده می‌شود که خطی عمودی فرض شود که دریک سو طبقه برخوردار و دیگر سو طبقه نابرخوردار شکل گیرد.

فقرزدایی در سیره امیرالمؤمنین (علیه‌السلام)

نکنه قابل تأمل درمدیریت بیست المال در سیره حضرت علی(علیه‌السلام) سیاست فقرزدایی است . از نگاه امیرالمؤمنین، اهتمام حاکمیت به فقرزدایی و تخصیص بخشی از امکانات و منابع عمومی، به این امر سازوکار ویژه‌ای دارد که موجب تمایز یافتن سیاست فقرزدایی علوی، از دیگر سیاست‌های مشابه می‌شود. تحقیق و پژوهش در میراث به جای مانده از آن حضرت روشن می‌سازد که اتخاذ سیاست فقرزدایی توسط امیرالمؤمنین مکتبی بر اعتقاد به اصول و قواعد ثابتی است واین موجب آن می‌شود که

درنگ

ویژگی‌های امام علی (علیه‌السلام) از زبان خود در نهج البلاغه

پاداش سبقت در فضیلت‌ها را بردم...

به دهه آهسته‌تربود، اما در عمل برتر و پیش‌تاز بودم. زمام امور را هم‌اکنون گرفتم و جلوتر از همه پرواز کردم، پاداش سبقت در فضیلت‌ها را بردم، همانند کوهی که تندبادها آن را به حرکت در نمی‌آورد و توفان‌ها آن را از جای بر نمی‌کند، کسی نمی‌توانست عیبی در من بیابد و سخن چینی، جای عیب جویی در من نمی‌یافت. دلایل ترین افراد نزد من عزیز است تا حق او را باز گردانم و نمی‌یافتید، امروز زبان بسته را به سخن می‌آورم، دور باد رای کسی که با من مخالفت کند! از روزی که حق به من نشان داده شد. هرگز در آن شک و تردید نکردم! کناره گیری من چونان حضرت موسی (علیه‌السلام) برابر ساحران است که بر خویش بیمناک نبود، ترس او برای این بود که مبدا جاهلان پیروز شده و دولت گمراهان حاکم گردد. امروز ما و شما بر سر دو راهی حق و باطل قرار داریم، آن کس که به وجود آب اطمینان دارد تشنه نمی‌ماند.»

حضرت در خطبه ۲۷، از ویژگی‌ها و فضایل ممتاز خود سخن به

میان می‌آورد که باعث می‌شود حضرت در مقابل تمام مشکلات

و سختی‌ها ایستادگی کنند؛ «آنگاه که همه از ترس سست شده،

کنار کشیدند، من قیام کردم، و آن هنگام که همه خود را پنهان

کردند من آشکارا به میدان آمدم، و آن زمان که همه لب فرو

بستند، من سخن گفتم، و آن وقت که همه باز ایستادند من با

راهنمایی نور خدا به راه افتادم، در مقام حرف و شعاع صدایم از

منیج: مرکز جهانی اطلاع رسانی آل‌البیت